

Kiusaamisen ehkäisemisen suunnitelma,
Varhaiskasvatusyksikkö Kumina-Pikkuprinssi-Satulinna
Kiusaamisen ehkäisy ja kiusaamiseen puuttuminen

Lapsen oikeus turvalliseen varhaiskasvatukseen

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma pohjaa ajatukseen Helsingistä kaikille avoimena ympäristönä, jossa erilaisista taustoista tulevia ihmisiä kunnioitetaan ja arvostetaan. Henkilökunnan vastuulla on myös turvata lasta kunnioittavat toimintatavat ja varmistaa kehittävä, oppimista edistävä ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö. Henkilökunnan vastuulla on kehittää lapsen yhteistyö – ja vuorovaikutustaitoja ja ohjata eettisesti vastuulliseen kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen. Tehtävämme on myös toimia yhdessä lasten huoltajien kanssa kasvatustyötä, kehitystä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia tukien. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2019 & Varhaiskasvatustuki 540/2018.)

Mihin pyrimme kiusaamista ehkäisevällä työllä

Mahdollistamme lapsille turvallisen ja myönteisen oppimisympäristön, jossa on tilaa sekä vapaalle että ohjatulle leikille. Luomme avoimen ja hyväksyvän ilmapiirin, jossa kaikilla on turvallinen ja hyvä olla. Oppimisympäristössämme ja toiminnassamme havaitsemme lasten aloitteet ja vastaamme niihin. Tuemme lasten osallisuutta, vaikuttamista ja toimijuutta niin, että lapsille syntyy käsitys oman toimintansa merkityksellisyydestä. Henkilökunta suhtautuu lapseen empaattisesti ja kohtaa heidät yksilöinä sekä osana ryhmää. Lasten tunnetaitojen kehittymistä tuetaan sekä heille opetetaan hyviä käytöstapoja.

Kiusaamisen ilmeneminen

Kiusaamista voi esiintyä monessa eri muodossa, niin fyysisenä, psyykkisenä, sanallisena, suorana kuin epäsuoranakin. Kiusaamiseen liittyy aina vallankäyttöä ja sillä pyritään aiheuttamaan toiselle haittaa tai vahinkoa. Kiusatun on vaikea puolustautua itseensä kohdistuvaa toimintaa tai käyttäytymistä vastaan.

Kiusaamisen eri muodot:

Fyysinen kiusaaminen:

- lyöminen, potkiminen, nipistely, pureminen

- kamppaaminen, esteenä oleminen, töniminen
- vaatteiden repiminen
- leikkien sotkeminen
- tavaroiden ottaminen ja kohti heittäminen

Sanallinen kiusaaminen:

- haukkuminen, nimittely
- hännääminen, lällättely
- vaatteiden, hiusten tai muun ulkoisen olemuksen kommentointi
- selän takana puhuminen, valehtelu

Psyykinen kiusaaminen:

- uhkailu ja manipulointi
- kiristäminen
- ilveily, ilmeily, matkiminen, pilkkaaminen, kuiskuttelu
- poissulkeminen
- omavaltainen peli- ja leikkisääntöjen muuttelu
- nauraminen

Kiusaamisen ehkäisyn keinot

Pienten lasten kiusaamisessa on useimmiten kyse kypsymättömyydestä ja puutteellisista vuorovaikutus- ja itsesäätelytaidoista. Kiusaamisen ehkäisyssä on olennaista uusien toimintatapojen opettaminen ja vääristä toimintatavoista poisoppiminen. Aikuisten tulee seurata lasten toimintaa ja leikkejä valppaasti ja sensitiivisesti, ennakoida tapahtumia ja ohjata oikeaan käyttäytymiseen.

Kiusaamisen ehkäisyn ennakoinnissa on tärkeää kiinnittää huomio lasten välisiin suhteisiin. Se edellyttää tietoa kiusaamisesta ilmiönä, työyhteisön yhteistä arvopohjaa ja ymmärtämystä sekä johdonmukaisuutta. Koko työyhteisön tulee sitoutua yhteisiin toimintamalleihin ja konkreettisten keinojen käyttöön sekä arviointiin kiusaamistilanteissa. Toimintakauden alkaessa tuetaan lasten ryhmäytymistä ja luodaan yhteishenkeä (Kiusaamisen vastainen ohjelma, KVO13)

2020). Aikuiset ovat läsnä sekä tukevat lasten aktiivisuutta ja toimintaa ryhmän jäsenenä. Aktiivisella havainnoinnilla ja dokumentoinnilla saadaan tietoja lasten toiminnasta, vuorovaikutuksesta ja ryhmän dynamiikasta. Näin löydetään tarvittavia apukeinoja lasten ryhmäytymiseen.

Varhaiskasvatus on ryhmäkasvatusta ja päivittäisissä toiminnoissa muodostetaan ja luonnollisesti muodostuu erilaisia ryhmiä. Lapselle on tärkeää, että hän löytää paikkansa ryhmän jäsenenä ja tuntee kuuluvansa ryhmään. Lasten kanssa käsitellään kiusaamista aiheena; mitä se on ja miltä se tuntuu. Lapsia ohjataan ja rohkaistaan kertomaan kiusaamisesta aikuiselle. Lapsen kertoma otetaan aina tosissaan eikä sitä vähätellä. Riita- ja konfliktitilanteet selvitetään osapuolten välillä asianmukaisella tavalla.

Aikuisen toiminta yksittäisen lapsen kanssa

- lapsen yksilöllinen huomioiminen
- ryhmään liittymisen taitojen vahvistaminen
- vuorovaikutus – ja itsesäätelytaitojen harjoittelu ja tukeminen
- kaverisuhteiden tukeminen

Aikuisen toiminta lapsiryhmän kanssa

- leikkien aktiivinen havainnointi, niihin osallistuminen ja ohjaaminen
- ryhmähengen vahvistaminen niin omassa ryhmässä ja koko yksikössäkin
- turvallisen ilmapiirin vaaliminen kaikissa tilanteissa kuten vapaan leikin aikana, siirtymätilanteissa, lepohetkellä ja ruokailussa.
- hyvät käytöstavat
- pienryhmissä tunne – ja vuorovaikutustaitojen opetteleminen esim. Piki- tai Askeleittain-kerho
- tunteiden nimeäminen ja käsitteleminen erilaisia menetelmiä käyttäen; tunnekello, laulut, draama.
- MiniVerso vertaissovittelutoiminta

Monikulttuuristen lasten huomioimisessa on erittäin tärkeää, että he saavat osallistua keskusteluun ja vaikuttaa toimintaan samassa määrässä kuin

muutkin lapset. Käytössä on sanallisen viestinnän lisäksi kuvatuki, digilaitteet ja muut visuaaliset keinot esim. tukiviittomat, ilmeet ja eleet.

Aikuisen toiminta työyhteisön jäsenenä

- työyhteisön yhteisten sääntöjen noudattaminen
- ryhmähengen ylläpitäminen
- hyvä ja avoin yhteistyö vanhempien ja yhteistyökumppanien kanssa
- aikuisten toiminta on malli lapsille; näytämme esimerkkiä, miten käyttäydymme toisiamme kohtaan. Pidämme yllä positiivista ilmapiiriä.

Kiusaamistilanteiden selvittäminen

Kiusaamiseen puututaan välittömästi ja paikalla oleva aikuinen on velvollinen puuttumaan siihen. Annetaan aikaa ja tilaa asioiden selvittämiseksi ja kuunnellaan kaikkia osapuolia. Ollaan läsnä ja mukana kaikissa tilanteissa, jotta kiusaamiseen on helppo puuttua nopeasti. Annetaan tilaa tunteille ja viestitään, että kaikki tunteet ovat sallittuja, mutta ne eivät oikeuta koskaan toisen vahingoittamiseen psyykkisesti, fyysisesti tai sanallisesti.

Aikuiset ovat tukemassa lapsia tunteiden tunnistamisessa ja käsittelyssä. Jälkiselvittely tehdään tarvittaessa omassa ryhmässä oman turvallisen aikuisen kanssa. Seuraamuksen tulee olla tasapuolinen ja oikeudenmukainen. Vanhempia tiedotetaan tapahtuneesta. Seurataan, jatkuuko kiusaaminen edelleen. Kiusaamistilanteiden kirjaaminen helpottaa niiden seuraamista. Varhaiskasvatussuunnitelmassa käydään läpi mahdolliset haasteet lapsen vuorovaikutustaidoissa ja luodaan tavoitteet oppimiselle ja keinot joilla niihin päästään. Tarvittaessa otetaan yhteys erityisopettajaan.

Yhteistyö vanhempien kanssa

Ohjeistetaan vanhempia ottamaan yhteyttä henkilökuntaan, jos he havaitsevat kiusaamista tai lapset kertovat siitä kotona. Kuunnellaan herkillä korvalla vanhempien huolta kiusaamisesta. Lapset saattavat kertoa siitä helpommin kotona kuin päiväkodissa. Käydään varhaiskasvatussuunnitelmaa laatiessa läpi ryhmän yhteiset pelisäännöt. Annetaan palautetta lapsen oppimisesta ja kehitymisestä. Pidetään yllä avoimia välejä ja luottamuksellista suhdetta vanhempien kanssa. Tiedotetaan vanhempia kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmasta esimerkiksi vanhempainillassa.

Vanhempien myönteinen asenne, osallistuminen yhteisiin tapahtumiin ja tutustuminen muihin lapsiin ja vanhempiin vahvistaa ilmapiiriä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Dokumentointi ja suunnitelman arviointi

Tarvittaessa dokumentoidaan ja seurataan kiusaamista. Apuna tässä käytetään lomaketta. Suunnitelma käsitellään talon palaverissa ja tiimeissä. Suunnitelmaa ja sen toteutumista arvioidaan vuosittain ja päivitetään tarvittaessa.

Kiusaamisen seurantalomake

Päivämäärä:

Osalliset:

Mitä tapahtui:

Mitä sovittiin jatkosta:

Ammattikirjallisuutta aiheesta

Cacciatore Raisa: Aggression portaan

Cacciatore Raisa: Kiukkukirja- Aggressiokasvattajan käsikirja vauvasta kouluikään

Kiiski Johanna, Pursiainen Laura: Tuliko tunne? Välineitä tunnetaitojen harjoitteluun

Kirves Laura: Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy

Liuska Kirsi, Turunen Tiina: Häijyherneitä ja lempeyslientä. Opas lasten riitatilanteiden ehkäisyyn

Muuta tietoa:

Mieli.fi, Mielenterveystaitoja varhaiskasvatukseen ja neuvolaan

Piki- toimintamalli, www.pikitoimintamalli.fi

Tunneideat: www.papunet.fi

Lastenkirjallisuutta

H.C. Andersen: Ruma ankanpoikanen

Max Bollinger: Lasten silta

Anneli Kanto: Viisi villiä Virtasta -sarja

Katri Kirkkopelto: Molli ja Piki -kirjat

Tuula Korolainen: Kissa Killin kiukkupussi, Kuningatar iso lida

Kristiina Louhi: Tomppa-kirjat